

Nr 5.

Ankom till Riksdagens kansli den 10 februari 1911 kl. 12 m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t angående ändring i lagen om stadsplan och tomtindelning.

I en inom Andra kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, nr 3, har herr friherre *Erik Palmstierna* hemställt, att Riksdagen i skrifvelse till Kungl. Maj:t ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta vidtaga en utredning i syfte att åstadkomma sådana bestämmelser uti lagen om stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907, hvarigenom såväl samhällets rätt till utfående af ersättning för afstådd gatumark bättre tryggas än enligt gällande stadgande som äfven den osäkerhet, hvilken nu förefinnes, angående tiden för fastighetsägares utgörande af denna ersättning, undanröjes, samt att Kungl. Maj:t ville för Riksdagen framlägga de förslag, hvartill denna utredning må föranleda.

Till stöd härför har motionären anført följande:

»Enligt nu gällande bestämmelser uti lagen om stadsplan och tomtindelning skall mark, som erfordras för de i fastställd stadsplan upptagna gator, torg och andra allmänna platser afstås till staden (§ 8). För denna mark njuter den, som af markens afträdaude skada lider, ersättning (§ 14) i enlighet med de särskilda stadganden för olika fall lagen föreskrifver. Å andra sidan är ägare af tomt vid gata, som efter lagens ikraftträdande upplåtes för allmänt begagnaude, skyldig ersätta staden värdet af gatumarken utmed tomten intill gatans midt, dock ej till större bredd än nio meter (§ 31). Denna ersättning skall utgifvas, då efter

stadsplans fastställande nybyggnad blifvit å tomten uppförd, dock ej innan gatan upplåtits för allmänt begagnande (§ 33).

Såsom garanti för denna ersättnings utfående må staden kräfvä, att viss säkerhet, som af byggnadsnämnden godkännes, ställes, innan nybyggnad må företagas (§ 33 mom. 3). Angående beskaffenheten af denna säkerhet har lagen i öfrigt icke yttrat sig, något som hos stadsmyndigheterna vållat stor tvekan. Ut i en stad har vederbörande myndighet fordrat utgifvande af skuldsedel, löpande med 6 % ränta, ut i en annan kräfväs förbindelse med godkänd borgen, att tomtägaren »i laga tid och ordning utgifver den ersättning, som det enligt lag åligger honom att gälda för värdet af den mark», som finnes utmed tomten. Andra kommuner återigen anse sig icke kunna nöja sig med mindre betryggande säkerhet än in-teckning i tomten, alldenstund det lätt kan hända, att, sedan borgensmännen blifvit insolventa eller borgensförbindelsen öfver 10 år gammal, tomtägaren är urständsat att ställa ny säkerhet och staden således riskerar att gå miste om all ersättning. Den uppfattningen synes i allmänhet göra sig gällande, att om ersättningen inom viss kort tid skall utgifvas (om gatan redan är utlagd eller vidgad framför tomten), må enbar borgensförbindelse vara tillräcklig. När däremot en längre tid väntas förflyta, innan ersättning skall utgifvas (då gatan icke är och icke omedelbart väntas bli utlagd eller vidgad framför tomten), torde realsäkerhet böra fordras utan någon som helst räntevinst, hvilket ej torde ha varit lagstiftarnas mening.

Gifvetvis är det emellertid i många fall ytterst svårt att beräkna, när den tidpunkt kan inträffa, då ersättningen skall erläggas. Det beror, som af det ofvanstående framgår, dels af när gatan blir upplåten till allmänt begagnande, dels af när nybyggnad enligt lagens mening äger rum.

Många omständigheter kunna spela in, hvilka fördröja utförandet af den gatureglering, som stadsplanens genomförande innebär. En ändring i planen kan behöfvä vidtagas, anstånd med dess utförande inom visst område på grund af särskilda orsaker behöfvä sökas, oaktadt gatumark redan förvärfvats, eller andra orsaker spela in, som uppskjuta gatuarbetets igångsättande och trafikledens öppnande. Under tiden kunna fastigheterna utmed gatan flera gånger ha hunnit byta ägare.

Än oberäkneligare är det, när nybyggnad kan komma att ske. Det finns många exempel på att byggnadslof blifvit sökt men ej fullföljdt, oaktadt de bestämmelser, som vanligen pläga förekomma i byggnadsordningarna, att tomt inom vissa år efter dess lämnande skall vara be-

byggd. Ritningar kunna behöfva ändras, medel saknas o. a., som förorsakar, att den tilltänkta byggnadsplanen helt eller delvis uppgifves. På detta sätt kunna tidsintervallerna från gatumarkens förvärfvande åt staden till dess upplåtande för allmänt begagnande och från denna tidpunkt till fullföljandet af lämnadt byggnadslof å nybyggnads uppförande bli i hög grad förlängda, hvarigenom stadens fordringar på ersättning blifva alltmer osäkra. Särskildt när det är fråga om nybyggnad å bebyggda fastigheter (enligt kungl. kung. den 18 jan. 1908) utmed väg, som genom stadsplans fastställande å område på landet blifvit gatumark, blir tidpunkten för ersättningens utgifvande så framskjuten, att det kan ifrågasättas, om samhället får åtnjuta densamma. Det kan dröja långa tider efter det gatumarken afståtts, kanske en hel generation, innan någon nybyggnad blir verkställd. Samhället skall då *dels* ha i minnet sin fordran på ersättning, så att säkerhet härför kräfves, *när byggnadslof sökes, dels* äfven vara beredt att, när nybyggnaden verkställts, uttaga beloppet, hvars storlek först efter alla dessa år skall fixeras. Under tiden har samhället möjligen själf hunnit bli inkorporerad eller andra förändringar skett med detsamma, hvilka medfört, att de gamla fordringarna kanske fallit i glömska.

Men äfven om man anser, att kommunen bör kunna så tillvarataga sina egna intressen, att de äfven uti här åsyftade fall noga bevakas, kan det näppeligen befinnas riktigt, att ersättningen skall utbetalas åratals efter gatumarkens afstående af fastighetsägare, hvilka icke ha någon kännedom om den uppgörelse, som en gång skett med samhället, och för öfrigt sväfva uti okunnighet om stadsplanelagens speciella stadganden eller den tolkning till desamma, Kungl. Maj:t utfärdat genom förutnämnda kungörelse.

Jag vill beröra ett mycket vanligt exempel.

Någonstädes utanför en stad eller i närheten af industriplats börjar småningom ett egnahemssamhälle uppstå. När det vuxit till viss storlek, finner sig kungl. befallningshafvande föranlåten (§ 37) att göra framställning om stadsplans fastställande för området. Så sker, och det nya municipalsamhället börjar tillämpa stadsplanen samt förvärfvar gatumarken af egnahemsinnehafvarna. Åren gå och de fullvuxna barnen efterträda föräldrarna uti hemmet. De behöfva utvidga detsamma och söka byggnadslof därtill. Då kommer nämnden emellertid och säger: »Denna utvidgning är enligt kungl. kungörelsen den 18 januari 1908 att till nybyggnad hänföra, emedan det är fråga om till-, på- eller ombyggnad af huset samt så stora förändringar i afseende på inredningen,

att de äro jämförliga med ombyggnaden. Ni får inte bygga, förrän vi fått säkerhet att ni återbetalar den gatumark föräldrarna en gång sålt till staden.»

Dylika exempel kunna förväntas bli vanliga, och jag vill i detta sammanhang påpeka, hurusom vid inkorporeringar, då ett flertal små oreglerade samhällen intagas i stadsplan — t. ex. Brännkyrka sockens inkorporering med Stockholm — förhållanden af här nämndt slag kunna inträda oftare än man vid lagens antagande torde ha förutsett.

Såväl från respektive samhälles som fastighetsägarnas sida är det tydligen angeläget, att någon förändring i berörda afseenden sker. Det är emellertid särdeles svårt att utan föregående utredning ange i hvad riktning reformen borde gå. Enligt kommitterades förslag 1904, hvori bestämmes, att ersättningen skall utgifvas, då gatan upplåtits till allmänt begagnande samt *tomten blifvit bebyggd*, undgås här nämnda olägenheter — ehuru det är svårt afgöra, när tomt skall anses vara bebyggd — men å andra sidan får staden icke någon ersättning, när nybyggnad verkställles i annat fall än å obebyggd tomt, utom då (kommittébetänkandet § 22) en gatuutvidgning medför rätt att vid gata uppföra högre byggnad än förut. Stadsplans fastställande innebär likväl så stora fördelar för fastighetsägarna, att de under alla förhållanden synas böra lämna bidrag till dess genomförande.

En annan utväg är den af kommitterade omnämnda (sid. 94), att ersättningen i ungefärlig öfverensstämmelse med norsk lag och den svenska lagens af den 1 maj 1885 stadgande om att utflyttningsbidrag m. m. vid laga skifte, äfven om tomten kommer i annan ägares hand, skall utgå med enahanda förmånsrätt, som enligt 17 kap. 6 § handelsbalken tillkommer enskild ränteägare för afgäld af fast egendom. Härigenom blir stadens säkerhet för ersättningens utfående fullgod, och eventuella nya fastighetsägare kunna i tid få kännedom om storleken af det belopp, som på grund af lagens bestämmelser graverar egendomen. Kommitterade ville emellertid med hänsyn till den hos oss rådande motviljan för s. k. tyst förmånsrätt icke framlägga förslag i denna riktning.

Måhända det kan befinnas lämpligt att lämna samhället rätt att omedelbart vid gatumarkens afstående af fastighetsägaren kräfva förbindelse, att ersättning för densamma skall lämnas enligt lag efter gatans upplåtande till allmänt begagnande, dock ej senare än exempelvis tio år efter det att detta ägt rum. Härigenom skulle på samma gång samhället få större säkerhet att utfå ersättningen, och denna i flertalet fall bli erlagd

af den, som får den omedelbara fördelen af stadsplaneringen. Efterkommandes ersättningsskyldighet torde härigenom i väsentlig mån ha inskränkts.

Hvilken metod, som bör användas, kan likväl först en utredning ge vid handen.»

I 1907 års lag angående stadsplan och tomtindelning, hvilken trädte *Utskottets yttrande.* i kraft den 1 januari 1908, har, såsom motionären erinrat, den förut i vår lagstiftning icke upptagna grundsats uttalats, att ägare af tomt vid gata skall vara skyldig att enligt närmare angifna regler till vederbörande samhälle upplåta eller ersätta gatumark invid hans tomt. Sådan ersättning skall, beräknad efter gatumarkens värde vid tiden för ersättningens utgifvande, af tomtägare erläggas, då efter stadsplans fastställande nybyggnad — i vissa fall nybyggnad invid den nya gatan — blifvit å tomten uppförd, dock ej innan gatan upplåtits för allmänt begagnande. För att trygga samhällets rätt till ersättningen har stadgats, att nybyggnad å tomt ej må företagas, innan tomtägaren hos byggnadsnämnden ställt säkerhet för ersättningens utgifvande, som af nämnden godkännes. För det fall, att gata på angifvet sätt vidgats hafva analog föreskrifter meddelats.

Motionären förmenar nu, att sagda bestämmelser äro otillfredsställande såväl för samhället, hvars trygghet att verkligen utfå den nämnda ersättningen ej syntes vara tillräcklig, som äfven för tomtägaren, för hvilken den osäkerhet denne i fråga om ersättningen, särskildt beträffande tidpunkten för dess utgifvande, syntes vara underkastad gentemot staden, vore till afsevärd olägenhet.

I det *kommittéförslag*, som ligger till grund för oförmälda lag, hade i förevarande hänseende stadgats, att ersättningen, som enligt förslaget skulle beräknas efter det belopp, samhället själf utgifvit för gatumarken, skulle utbetalas, då gatan upplåtits till allmänt begagnande *samt* tomten blifvit bebyggd. Ersättning, som då ej var till beloppet fastställd, skulle erläggas senast tre månader efter det sådant skett. Innan tomten fick bebyggas, skulle säkerhet för ersättningen af tomtägaren ställas, hvarjämte, intill dess betalningsskyldigheten af honom fullgjorts, han skulle kunna af rätten förbjudas att hafva utgång från tomten åt gatan. Motsvarande skulle gälla, då gata vidgades.

Kommittén motiverade sitt förslag i förevarande del på följande sätt:

»Samhällets rätt att utbekomma den bestämda ersättningen för gatemark inträder naturligtvis icke förr, än gatan blifvit upplåten till allmänt begagnande, och tomtägaren bör icke förpliktas att utgifva ersättningen, innan han efter tomtens bebyggande drager full nytta af gatanläggningen. Skulle i något fall ersättningsbeloppet vid den sålunda angifna tidpunkten icke vara fastställt, bör tomtägaren hafva anstånd med ersättningens utgifvande under någon tid efter det sådant skett; och är denna tid föreslagen till tre månader.

Kommitterade hafva haft under särskild ompröfning frågan att på något sätt bereda samhället säkerhet för ersättningens utbekommande. En utväg vore att i ungefärlig öfverensstämmelse med norsk lag och i likhet med hvad som genom lagen den 1 maj 1885 är stadgad om utflyttningsbidrag m. m. vid laga skifte föreskrifva, att ersättningen, äfven om tomten kommer i annan ägares hand, skall utgå därur med enahanda förmånsrätt, som enligt 17 kap. 6 § handelsbalken tillkommer enskild ränteägare för afgäld af fast egendom. En dylik bestämmelse kan icke anses träda eventuella inteckningshafvares rätt för nära, då, såsom ofta framhållits, tomten just genom gatans anläggning får en ökning i värde, som mer än motsvarar det ersättningsbelopp, tomtägaren har att utgifva; men med hänsyn till den hos oss rådande motviljan mot de så kallade tysta förmånsrätterna hafva kommitterade icke ansett sig böra framlägga förslag i dylik riktning, utan i stället föreslagit, att tomtägare, intill dess honom åliggande betalningsskyldighet blifvit fullgjord, må, där samhället det yrkar, af rätten förbjudas att hafva utgång från tomten åt gatan, en bestämmelse, som åtminstone i fråga om effektivitet icke torde lämna något öfrigt att önska. Det kan ej heller sägas ligga någon orättvisa i att, då tomtägaren undandrager sig att gälda föreskrivet bidrag till gatans åstadkommande, förbjuda honom att begagna gatan såsom utfartsväg för tomten.

På det att samhället, utan att behöfva tillgripa så stränga åtgärder som nyss föreslagits, likväl må kunna påräkna att bekomma detsamma tillkommande ersättningsbelopp, har föreslagits, att tomtägare ej skulle vara berättigad att bebygga tomt åt gata, som blifvit till allmänt begagnande upplåten, innan han ställt säkerhet för ersättningens utgifvande. Att meddela motsvarande föreskrift för tomtägare, som vill bygga vid en ännu icke för allmänt begagnande upplåten gata, har icke ansetts tillrådligt med hänsyn till den långa tid, som kan komma att förflyta, innan ersättningen i och med gatans upplåtande förfaller till betalning,

och svårigheten att därunder vid gällande kraft bevara därför ställda säkerheter. Det tillkommer naturligtvis byggnadsnämnden att vid behandling af ansökan om byggnadslof pröfva den bjudna säkerheten, som väl i de flesta fall kommer att utgöras af borgen. Är tomtägaren missnöjd med nämndens beslut, får han klaga däröfver i vanlig ordning.»

Mot kommitténs förslag beträffande särskildt den tidpunkt, som borde vara afgörande för bestämmande af ersättningsens belopp, anmärktes såväl inom högsta domstolen som af *föredragande departementschefen*, att detsamma, särskildt för det fall, att marken af vederbörande samhälle förvärfvats för längre tid tillbaka, kunde vålla, att ersättningsskyldigheten blefve mycket ojämnt fördelad mellan tomtägarna. Den enda grund, som medgäfvde skipande af full rättvisa mellan dessa, syntes vara gatumarkens värde såsom sådan vid tiden för ersättningsens utgifvande. Beträffande kommitténs förslag i fråga om bestämmande af sistnämnda tidpunkt framhöll *föredragande departementschefen*, att i åtskilliga af de öfver förslaget afgifna utlåtanden däremot anmärkts, att det vore svårt att afgöra, när tomt skulle anses bebyggd. Då dessa anmärkningar synts befogade, hade hänsyn till dem ansetts böra tagas. Vidare erinrade *departementschefen*, att emot kommittéförslagets bestämmelse om rätt för staden att till säkerhet för ersättningsens utbekommande utverka förbud för tomtägaren att hafva utgång åt gatan från flera håll framkommit anmärkningar, som gingo därpå ut, att verkställigheten af rättens beslut skulle vara förenad med åtskilliga svårigheter, och att tomtägaren i många fall kunde genom öfverenskommelse med någon granne bereda sig utfartsväg öfver dennes tomt. Den med sagda bestämmelse åsyftade verkan ansåg *departementschefen* kunna vinnas genom ett stadgande, att nybyggnad ej finge å tomt uppföras, innan tomtägaren ställt af byggnadsnämnden godkänd säkerhet för den ifrågavarande ersättningsens utgifvande.

Det *särskilda utskott* vid 1907 års riksdag, som behandlade förevarande ämne, anförde beträffande här berörda ersättningsfrågor bland annat, att det syntes kunna förväntas, att dessa frågor i de flesta fall skulle varda lösta genom öfverenskommelse mellan samhället och tomtägaren utan anlitan af de föreslagna lagbestämmelserna. Båda parterna hade ju gemensamt intresse af att gata utmed tomten upplätes för allmänt begagnande, och då härtill komme, att tomtägarens ersättningsskyldighet i allt fall förr eller senare skulle inträda, borde en uppgörelse jämförelsevis lätt kunna bringas till stånd.

Motionären synes hafva förutsatt, att de brister, han i angifna hänseenden funnit vidlåda den gällande lagstiftningen, skulle kunna afhjälpas genom en återgång till kommitténs omnämnda förslag, att den åsyftade ersättningen skulle utgifvas, då gata upplåtits till allmänt begagnande samt tomten blifvit bebyggd, eller ock genom upptagande af den redan af kommittén underkända utvägen, att staden för utfående af ersättningen i fråga tillerkändes viss förmånsrätt i vederbörande fastighet. Det synes emellertid utskottet, som om de invändningar, hvilka, på sätt ofvan angifvits, redan före tillkomsten af den ifrågavarande lagen gjordes mot sagda båda förslag, fortfarande ägde giltighet. Ej heller kan utskottet finna tillräckliga skäl vara anförda för upptagande af motionärens tredje förslag, att den ifrågavarande rätten till ersättning skulle, vid äfventyr af dess förlust, af staden göras gällande inom tio år från gatans upplåtande till allmänt begagnande. Ett stadgande i sådan riktning synes i hvarje fall ej ägnadt att, såsom motionären åsyftar, bättre än som kan anses ske genom gällande lagstiftning trygga samhällets rätt till ersättningens utbekommande.

Förutnämnda kommitté har i sitt betänkande framhållit önskvärheten för hvarje samhälle, hvarå stadsplanelagen äger tillämpning, att tillgång finnes till en liggare för tomter och därmed jämförliga lägenheter, i hvilken tomtägare och andra utan omgång kunna inhämta upplysningar om bland annat de af kommittén föreslagna, nu omhandlade ersättningar. I sådant syfte föreslog kommittén ett särskildt tillägg till byggnadsstadgan för rikets städer af innehåll, att hos byggnadsnämnden skulla föras tomtbok, hvari för hvarje tomt eller lägenhet anteckning gjordes om alla tomten eller lägenheten rörande beslut i fråga om stadsplans eller tomtindelings genomförande m. m. Sedermera har frågan härom upptagits af kommittén för afgifvande af förslag till byggnadsstadga för riket i dess den 20 mars 1909 afgifna betänkande, däri dock af anförda skäl uttrycklig föreskrift upptagits endast om skyldighet för byggnadsnämnd att föra på angifvet sätt beskaffadt register angående samhällets fastigheter — enligt hvad kommittén i sin motivering framhåller, vederbörande naturligen obetaget att, där så finnes lämpligt, anordna registret i form af tomtbok.

Det torde kunna antagas, att genom dylika och andra liknande praktiska lämplighetsåtgärder mycket skall kunna vinnas för undanröjande såväl för samhällena som för tomtägarna af de olägenheter, hvilka i det af motionären åsyftade hänseendet må kunna förefinnas. I hvarje

fall lär ytterligare erfarenhet böra afbidas beträffande såväl verkningarna af nu berörda rättsregler som utvägen för botande af dem till äfventyrs vidlådande brister, innan statsmakterna ingripa med nu ifrågasatta lagändringar.

På grund af hvad utskottet sålunda anfört, får utskottet hemställa,

att förevarande motion icke måtte till någon
Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 8 februari 1911.

På lagutskottets vägnar:

ERNST HÅKANSON.

Reservationer:

Herrar *Widén, Berggren, Ersson* och *Petrén* hafva anfört följande:

»Af hvad motionären anfört synes oss framgå, hvad som ock be-
styrkes genom upplysningar, som inhämtats af Svenska stadsförbundet,
att bestämmelserna i stadsplanlagen rörande tomtägars skyldighet att
ersätta värdet af gatumark icke äro tillfredsställande. I städer, där
fråga härom uppkommit, har ock visat sig osäkerhet angående dessa
bestämmelsers rätta tillämpning. Särskildt måste det medföra olägen-
heter, att tidpunkten, då denna ersättning skall bestämmas och utgifvas,
kan, äfven sedan gata upplåtits till allmänt begagnande, komma att
undanskjutas till en obestämd framtid. Likaså, och såsom en följd häraf,
att ersättningen icke kan med gällande verkan enhetligt och på en
gång fastslås för samtliga tomter vid en upplåten gata, hvarigenom
möjlighet saknas för såväl samhället som tomtägaren att beräkna, till
hvilket belopp ersättningen skall uppgå. Härigenom möter ock svårig-
het att rätt afmäta den säkerhet, som tomtägaren i visst fall är skyldig

att ställa för ersättningens utgifvande. I all synnerhet måste dessa olägenheter framträda för det fall, att gata vidgas och på grund däraf ersättning för gatumark skall utgifvas.

Rörande beskaffenheten och omfattningen af den säkerhet, som bör affordras tomtägarna, har det ock visat sig önskvärdt, att större enhet kunde vinnas.

Det synes oss lämpligt, att den omarbetning af ifrågavarande bestämmelser, hvaraf behof alltså framträdte, kunde komma till stånd, innan ett ordnande i större omfattning af här omhandlade rättsförhållanden behöft i städerna företagas.

Då en ändring af stadsplanlagen jämväl i annat afseende blifvit af Riksdagen begärd och är föremål för Kungl. Maj:ts bepröfvande, hafva vi ansett, att Riksdagen bör hos Kungl. Maj:t framhålla äfven här berörda missförhållanden. Och hafva vi på grund häraf ansett, att utskottet bort hemställa,

att Riksdagen måtte, i anledning af förevarande motion, i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t efter verkställd utredning må utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af lagen om stadsplan och tomtindelning den 31 augusti 1907, att rättsförhållandet mellan staden och tomtägare i afseende å ersättning för värdet af gatumark varder på ett mera ändamålsenligt sätt ordnadt, än nu är fallet.»

Herr *Lindhagen* har anförde:

»Då det ansetts, att en minoritet inom lagutskottet ej äger att begagna sig af den genom nyss skedd grundlagsändring utskottet tillerkända rätt att i sin hemställan i anledning af väckt motion utvidga det i motionen framställda yrkande, finner jag mig nödsakad att instämma i öfriga reservanternas hemställan.

För min del håller jag emellertid före, hvilket jag jämväl ansett böra inflyta i reservationens motivering, att en reform i förevarande ämne bör i främsta rummet gå i den riktning, att gatumarken från början i skälig omfattning tillsläppes gratis till samhället, så att man ej behöfver gå den omvägen, att samhället först skall betala gatumarken och sedan någon gång i framtiden ta ut ersättning af tomtägaren.

Vanligaste förhållandet är nämligen, att det är en person eller ett bolag, som exploaterar ett område för försäljning af tomter. I detta fall bör gatumarken rättvisligen genast utan omgångar afstås kostnadsfritt till samhället. Tomterna få nämligen genom samhället själfvt och gatornas utläggning ett högre värde. Med nu gällande lagstiftning går det merendels till så, att gatumarkens ägare får betaldt af samhället för gatumarken och sedan af tomtköparne uttar för andra gången enahanda betalning i de genom gatuanordningarne höjda tomtvärdena. Och sedan får samhället, frånsedt egna besvär och förluster, den obehagliga och orättrådiga uppgiften, att af en tomtinnehafvare uttaga för andra gången hvad denne i själfva verket redan betalt till gatumarkens ursprungliga ägare.

Det är också bekant, att gällande lags ståndpunkt innebar ett skattande åt det formellt juridiska äganderättsbegreppets doktrin, som åstadkommer så mycket olyckor för de sakliga värdena. Det ansågs för den juridiska rättskänslan alldeles oförenligt, att ett afstående af mark skulle i och för sig under några förhållanden kunna ifrågasättas utan ersättning. Om detta är rättvist eller icke i följd af saklig hänsyn, betyder inför det juridiska åskådningssättet ej något.

Enligt min mening bör således, som sagdt, en omarbetning af lagen i förevarande del främst taga hänsyn till det af mig ofvan utvecklade betraktelsesätt, hvilket ej förhindrar, att undantag kunna och äfven böra iakttagas för andra skäligen fall.»
